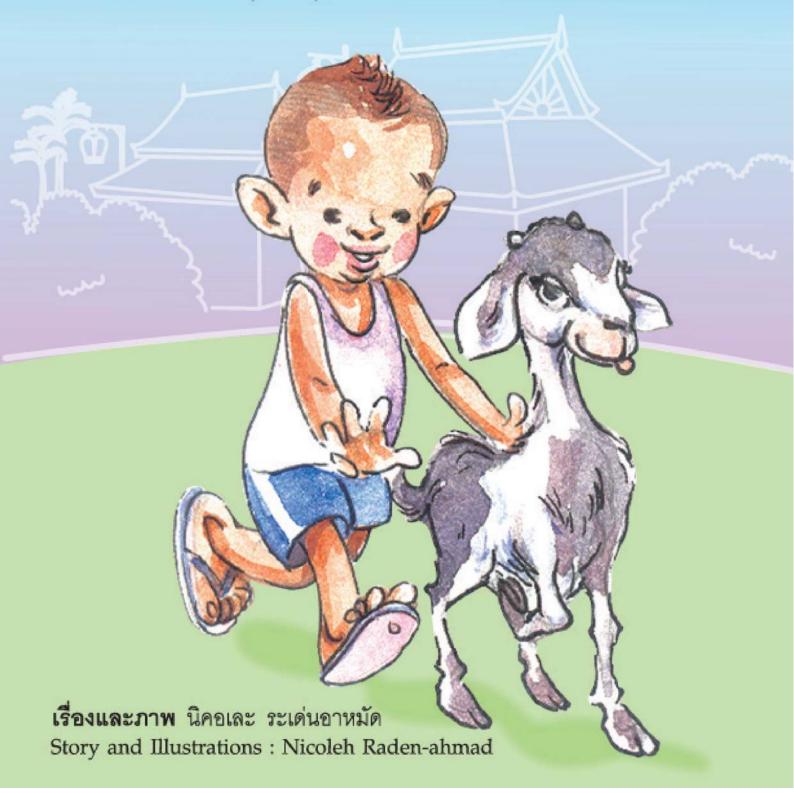

ไปหู้ย_{ก็}แพะห้อย ^{ในรั}้นฮาลีลายอ

Harirayo day for Kai Nui and the Kid

คำนำ

ในการจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ภูมิภาคต้นแบบแต่ละภาคนั้น สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK park) ได้มีการเตรียมการคู่ขนานกันไปทั้งด้านกายภาพและเนื้อหาสาระ กล่าวคือในระหว่างที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นกำลังปรับปรุงหรือก่อสร้างอาคารสถานที่สำหรับห้องสมุดมีชีวิตในรูปแบบอุทยานการเรียนรู้ สำนักงาน อุทยานการเรียนรู้ก็ประชุมหารือกับบุคลากรในท้องถิ่นและร่วมกันคัดเลือกหนังสือ ดนตรี และกิจกรรมต่าง ๆ ไป พร้อมกัน เพื่อเตรียมการด้านหนังสือและสื่อต่างๆ ซึ่งถือเสมือนเป็นจิตวิญญาณของห้องสมุด ครั้งหนึ่งในการ ประชุมที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อหารือร่วมกับเทศบาลนครยะลา และนักวิชาการจากสถาบันฯ อาจารย์นิคอเละ ระเด่นอาหมัด ได้เสนอความคิดว่าท้องถิ่นแต่ละแห่งมีนิทานพื้นบ้านที่เล่าขานสืบทอดกันมา ยาวนาน และนิทานบางเรื่องในภาคใต้ค่อนข้างคล้ายคลึงกับนิทานในภาคอื่นๆ ด้วย ดังนั้นหากสำนักงาน อุทยานการเรียนรู้จะช่วยถ่ายทอดงานของนักวิชาการท้องถิ่นที่ศึกษาเรื่องราวนิทานพื้นบ้านอยู่แล้วก็จะเป็นการ เพิ่มปริมาณหนังสือเด็กและเยาวชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และเกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้คนในท้องถิ่นต่างๆ ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าที่มีทั้งสาระ ความสนุกสนาน และจินตนาการ สืบทอดกันมาจากภูมิปัญญา ท้องถิ่นอันล้ำลึก มีความหมายต่อการเชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ แม้จะเป็นเรื่องเล่าเฉพาะของชุมชนหรือท้องถิ่น แต่สาระที่แฝงอยู่ในเนื้อหาเรื่องราวของ นิทานนั้นคือคติสอนใจ ซึ่งเป็นความรู้สากลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกหนแห่ง

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของนิทานพื้นบ้านดังกล่าว จึงได้ริเริ่ม
จัดทำโครงการสมุดภาพนิทานพื้นบ้านขึ้น โดยมอบหมายให้มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็กดำเนินการประสานงานกับ
ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนหน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ร่วมกันคัดเลือก
นิทานพื้นบ้านของแต่ละภาคซึ่งมีเนื้อหาสาระที่มีคุณค่า มีอิทธิพลต่อความคิดและจินตนาการของเยาวชนใน
ทางสร้างสรรค์ นำมาเรียบเรียงและจัดทำภาพวาดประกอบขึ้นใหม่ เพื่อจัดพิมพ์เป็นหนังสือที่มุ่งเสริมสร้าง
จินตนาการให้อ่านง่ายและเพลิดเพลิน โดยหวังว่าจะเป็นสื่อจูงใจให้เด็กและเยาวชนทั่วไปสนใจและรักการอ่าน
มากยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถนำไปประกอบการเล่านิทานในครอบครัว โรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นการสืบทอด
และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ มีความตั้งใจจะจัดทำโครงการสมุดภาพนิทานพื้นบ้านให้ครบ 4 ภาค ได้แก่ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและตะวันออก แต่ละภาคประกอบด้วยนิทานจำนวน 12 เรื่อง ออกแบบรูปเล่มให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจของเด็กและเยาวชนช่วงวัยต่างๆ สำหรับนิทานชุดภาคใต้นี้ แบ่งเป็นหนังสือสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี จัดทำในรูปแบบสมุดภาพนิทาน 2 ภาษา ทั้งภาษาไทย-ภาษามลายู และ ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ส่วนหนังสือสำหรับเยาวชนอายุตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป จัดทำรูปเล่มในลักษณะพ็อคเก็ตบุ๊ค ประกอบด้วย

ช่วงอายุ 0-3 ปี ได้แก่เรื่อง จารอกีตอ และเมืองน่าอยู่ที่หนูรัก

ช่วงอายุ 3-5 ปี ได้แก่เรื่อง ไก่โกงมูสัง และเปาะแซเดาะกับซามะ

ช่วงอายุ 6-9 ปี ได้แก่เรื่อง ไข่นุ้ยกั๊บแพะน้อยในวันฮารีรายอ และซีงอ : เจ้าป่าผู้กล้าหาญ

ช่วงอายุ 9-12 ปี ได้แก่เรื่อง ซาไก และพระเศวตสุรคชาธาร

ช่วงอายุ 12-15 ปี ได้แก่เรื่อง รายอฆอแน และจาโต : เล่ห์กลบนกระดาน

ช่วงอายุ 15-18 ปี ได้แก่เรื่อง วัดถ้ำคูหาภิมุข และแดนคนธรรพ์

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า นอกเหนือจากบทบาทในฐานะผู้จุดประกายต้นแบบห้องสมุดมีชีวิตในประเทศไทย ให้เป็นพื้นที่แสวงหาความรู้ในบรรยากาศการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และทันสมัยแล้ว สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ ยังจะได้ทำหน้าที่ปลูกฝังและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่เด็กและเยาวชน บนพื้นฐานของความเคารพและภาคภูมิใจ ในภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นของตน เสริมสร้างการยอมรับความแตกต่างหลากหลายและใช้สติปัญญาแก้ไข ปัญหา อันจะนำไปสู่สังคมสันติสมานจันท์ในท้ายที่สุด

Day.

ดร.สิริกร มณีรินทร์

ประธานกรรมการสำนักงานอุทยานการเรียนรู้

ไปน้ย กับ แพน น้อย ในวัน ฮาลิลายอ

Harirayo day for Kai Nui and the Kid

เรื่องและภาพ นิคอเละ ระเด่นอาหมัด Story and Illustrations : Nicoleh Raden-ahmad

วันนี้...ไข่นุ้ยมาซื้อน้ำหวานที่ร้านเจ็หมวยเหมือนทุกวัน

"ไข่นุ้ย ไปบ้านเป็าะจิ๊ กันมั้ย"

"ไปครับ จะไปทำไมเหรอเจ๊หมวย"

"เจ๊...ซื้อกล้วยน้ำว้าจากชาวบ้านมาทั้งเครืออยากแบ่งไปฝาก เห็นเป๊าะจิ๊ชอบกิน หมู่นี้ไม่ได้แวะมากินโกปี๊ที่ร้านเจ๊หลายวันแล้ว เป็นอะไรหรือเปล่าก็ไม่รู้"

"ดีครับ ไข่นุ้ยจะได้ไปเที่ยวตลาดเก่าฝั่งใน้นด้วย"
"ไปซีไป...ไปกันเลยนะ"

Today, like any other day, Kai Nui comes to sister Muay's shop.

"Kai Nui! Wanna go to Paw Chees house?"

"Yah sure! Why do you want to go, sister Muay?"

"I've just bought a stalk of bananas from the village and I want to give them some. Usually Paw Chee comes by more often. He has such an appetite for my Kobi but he hasn't come by in a while. I wonder if he is alright."

"I'll go with you. That way, I can also go to the old market around there too."

"OKAY then, let's go!"

เจ็หมวยเดินนำไข่นุ้ยไปที่รถมอเตอร์ไซค์คันน้อย

"ทำไมเขาเรียกฝั่งใน้นว่าตลาดเก่าล่ะเจ็หมวย"

"เป๊าะจิ๊เคยเล่าให้พังว่าตลาดฝั่งใน้นเป็นชุมชนแรกที่คนย้ายเข้ามา อยู่ในยะลา ต่อมาย้ายกันเข้ามามากก็เลยขยายมาฝั่งนี้ ทุกคนเลยพากันเรียก ฝั่งใน้นว่าตลาดเก่า คนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม แต่ก็มีคนไทยจีนและไทยพุทธอยู่บ้าง"

Sister Muay walks in front of Kai Nui to her little motorbike "Sister Muay...Why do they call the market over there 'the old market?'"

"Paw Chee once told me that the market over there was the first Yala community settlement. When more people came, they moved over to this side. That's why the other side is called 'the old market' area. Most people who live there are Thai-Muslim, but there are also some Thai-Chinese and also some Thai-Buddhists."

"เจ๊หมวยนี่ดีนะ ใส่หมวกกันน็อกทุกครั้งเลย ครูของไข่นุ้ยบอกให้เด็ก ๆ คอยเตือนผู้ใหญ่ให้สวมหมวกกันน็อกทุกครั้งก่อนออกรถ"

"จ้า...ของเใจที่ชม"

"แพะ...เจ๊หมวยระวังชนแพะ" ไข่นุ้ยตะโกนเสียงลั่นเพราะแพะวิ่งตัดหน้ารถ "ทำไม ฝูงแพะเดินเพ่นพ่านอย่างนี้นะไข่นุ้ย"

"ชาวบ้านที่นี่เขาเลี้ยงแพะกันทั้งนั้น บ้านเป๊าะจิ๊ก็เลี้ยง เลี้ยงเยอะด้วย"

"Sister Muay, you are so responsible. You wear a helmet every time you ride your motorbike. My teachers at school always tell me to remind grown-ups to wear their helmets before taking off on a motorbike."

"Thanks for the compliment!"

"Goat! Watch out for the goats!" Kai Nui screams as goats rush in front of the motorbike.

"Kai Nui, why are these goats walking around here?"

"All of the villagers around here own goats. Paw Chee's family also owns goats, a lot of them!."

"ถึงบ้านเป๊าะจิ้แล้ว" ไข่นุ้ยชี้ทางเข้าซอยข้างหน้า
"เจ็เห็นแล้ว นั่นไงเป๊าะจิ๊อยู่พอดีเลย...สวัสดีค่ะเป๊าะจิ๊"
"สวัสดีครับ"
หมวยจอดรถ แล้วจูงมือไข่นุ้ยเดินเข้าไปหาแล้วยกมือไหว้
"สวัสดีจ้ะ สวัสดี มาได้อย่างไรกันนี่"

"We're at Paw Chee's house already!" Kai Nui says, pointing at the street a head.

"I see it now...Look! There is Paw Chee!" Hello Paw Chee!" Muay says.

"Hello!" Kai Nui shouts.

Muay takes Kai Nui's hand and walks over to Paw Chee.

"Hi...Hello there! What brings you to this part of town?"

"หมวยชวนไข่นุ้ยมาหาเป๊าะจิ๊เองนั่นแหล่ะ เห็นหายไปหลายวัน ไม่สบายหรือเปล่าคะ...หมวยมีกล้วยน้ำว้ามาฝากเป๊าะจิ๊ด้วยล่ะ"

"ของเใจมากนะหมวย"

"อ้าว ไข่นุ้ยไปไหนแล้วนี่ เร็วจริง ๆ"

"ใน่นไง" เป๊าะจิ๊ชี้ไปทางไข่นุ้ยที่กำลังเล่นอยู่กับลูกแพะ

"วันก่อน เล่าเรื่องแม่แพะของเป๊าะจิ๊กับลูกอ่อนที่กำลังน่ารักให้ไข่นุ้ยฟัง ไข่นุ้ยอยากดู เป๊าะจิ๊ก็เลยพามาดู ตั้งแต่วันนั้น ไข่นุ้ยเลยมาเล่นกับมันทุกวัน บางวันยังมาช่วยเป๊าะจิ๊จูงแม่แพะไปกินหญ้าอ่อนที่สวนมิ่งเมืองหลังตลาดด้วย ลูกแพะก็ชอบที่จะเล่นหยอกล้อกับไข่นุ้ย ไข่นุ้ยเลยติดเจ้าแพะน้อย เล่นกันจนตัว ไข่นุ้ยชักจะมีกลิ่นเหมือนแพะเข้าทุกวัน บางวันเล่นกันจนถึงเย็น เป๊าะจิ๊ต้องเตือน ให้รีบกลับบ้าน เกรงว่าพ่อแม่จะเป็นห่วง"

"จริงซีนะ...ตอนไข่นุ้ยซ้อนท้ายรถ ได้กลิ่นอะไรฉุน ๆ" เป๊าะจิ๊กับหมวย หัวเราะพร้อม ๆ กัน

"I asked Kai Nui if he wanted to come along and see you, Paw Chee.

We haven't seen you in a while. Are you feeling well? I brought you some bananas."

"Thanks a lot, Muay."

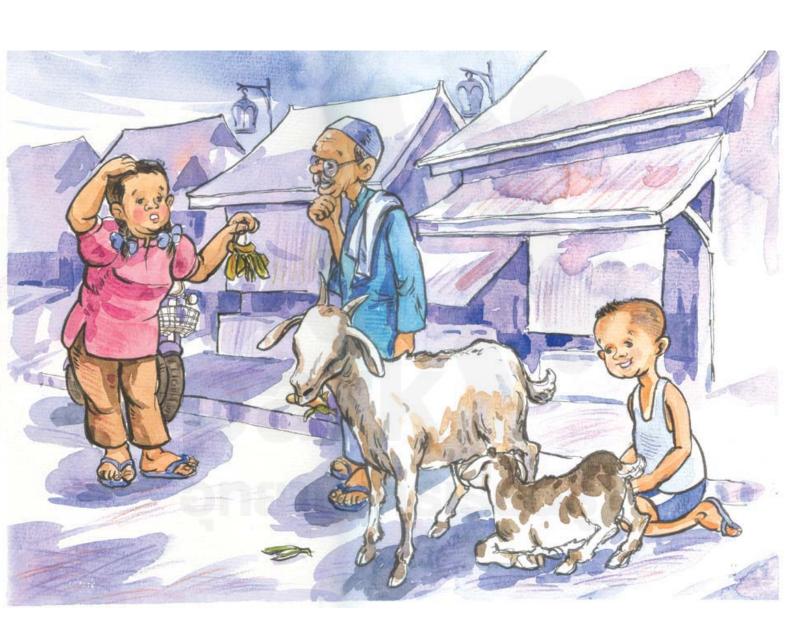
"Hey! Where is Kai Nui? He's so fast, I can't keep up with him."

"There he is!" Paw Chee says as he points to Kai Nui who is playing with a kid!"

"The other day, I told Kai Nui about my mother goat and her cute little kid and so he wanted to come play with them. I brought him over that day and since then he's come over to play with them everyday. On some days he even helped me take the mother goat out to graze in the Ming Muang pastures behind the market. The kid also likes to play and tease Kai Nui too, so Kai Nui is quite attached to it. He is even starting to smell like the kid! They sometimes play into the evening and I have to tell him to go home or his parents will be worried."

"You're right about that! When he was riding behind me on my motorbike, I thought that I smelled something funny." Paw Chee and Muay laugh.

"หมวย ไหนบอกว่าเอากล้วยน้ำว้ามาฝากเป็าะจิ๊ไง อยู่ไหนล่ะ..."

"อยู่ในตระกร้าหน้ารถหมวยนั้นไง...เฮ้...อย่านะ ไป ไป๊ นั่นของฝาก เป๊าะจิ๊นะ" หมวยตะโกนไล่แพะที่กำลังกินกล้วยในตระกร้าหน้ารถ แล้ววิ่งไป แย่งกล้วยจากปากแพะ

"นี่ไง ของฝากเป๊าะจิ๊ เหลือแค่นี้แหละ..." หมวยทำหน้าจะร้องไห้ "ช่างมันเถอะหมวย แม่แพะคงหิวน่ะ มันต้องให้นมลูกทุกวัน จึงต้องการ อาหารมาก ๆ"

"แล้วหมวยค่อยเอามาฝากใหม่นะ ที่บ้านยังมีอีกหลายหวี"

"ไม่ต้องลำบากหรอกหมวย แพะตัวนี้เป็นของเป๊าะจิ๊ ให้แพะกินก็เหมือน ให้เป๊าะจิ๊กินนั่นแหล่ะ"

"Muay, didn't you say that you brought me some bananas? Where are they?"

"They are in the basket in the front of my motorbike...Hey There!

Don't you dare! Those are for Paw Chee!" Muay yells as she chases after the goat that is eating the bananas in her basket. She runs after it and pulls the bananas out of its mouth.

"Here you go, Paw Chee. This is all that is left." Muay looks like she is about to cry.

"Don't worry about it. The mother goat is probably very hungry because she needs to feed her kid all day long. She needs to eat a lot."

"I'll bring you some bananas next time. I still got some at home."

"Don't worry Muay, since the goat is mine, it's like you have given the bananas to me."

สองสามวันต่อมา ไข่นุ้ยปั่นจักรยานมาซื้อน้ำหวานด้วยสีหน้าอมทุกข์ "เ*ป็นอะไรไข่นุ้ย หน้าตาไม่ค่อยสบายเลย"* ไข่นุ้ยรับถุงน้ำหวาน ที่หมวยยื่นให้โดยไม่พูดไม่จา จนหมวยต้องถามซ้ำ

"ไข่นุ้ย ได้ยินเจ็ถามหรือเปล่า เป็นอะไรไปถึงได้หน้าตาไม่สบายอย่างนี้" "เจ้าแพะน้อยน่ะซี ไม่รู้ว่าหายไปไหน บ้านเป๊าะจิ๊ก็ไม่มี ที่สวนมิ่งเมือง ก็ไม่มี หายไปทั้งแม่ทั้งลูกเลย...ไปไหนก็ไม่รู้ ไข่นุ้ยคิดถึงมันจังเลย" "ถามเป๊าะจิ๊หรือยังล่ะ"

"ไข่นุ้ยไม่กล้าถาม เจ็หมวยถามให้หน่อยชี..."

A couple of days later, a sour-faced Kai Nui rides his bike to buy a sweet drink.

"What is wrong Kai Nui? ... What happened? Why are you making such an unhappy face?"

"It's that little kid. I don't know where he is. He isn't at Paw Chee's house. He isn't at the Ming Muang pasture. They are both gone, the mother and the kid. I miss them so much!

"Have you asked Paw Chee?"

"I'm afraid to ask him. Will you ask him for me, Muay?"

"หมวยเอาโกปีให้เป๊าะจิ๊ซักแก้วซิ" เสียงเป๊าะจิ๊ตะโกนอยู่หน้าร้าน ทำเอาหมวยและไข่นุ้ยตกใจ หมวยหันมากระซิบกับไข่นุ้ยให้หลบอยู่ข้างใน แล้วเดินออกไปยกโกปีให้เป๊าะจิ๊ที่กำลังนั่งอ่านหนังสือพิมพ์รออยู่

"วันนี้อากาศร้อนน่าดู พอร้อนที่ไรเป็นได้คิดถึงโกปีทุกที" เป็าะจิ๊ ดูดโกปีอย่างสบายใจ หมวยนั่งข้าง ๆ รอจังหวะ ที่เห็นว่าเป๊าะจิ๊สบายอารมณ์ดี แล้วจึงถามว่า

"ไข่นุ้ยบอกหมวยว่า เป็าะจิ๊ไม่อยู่บ้านหลายวัน เป็าะจิ๊ไปไหนมาคะ" "อ้าว...นี่หมวยไม่รู้หรือว่า เมื่อห้าวันก่อนเป็นวันฮารีรายอ" หมวย ทำหน้าสงสัยเพราะไม่รู้ว่าวันฮารีรายอคืออะไร

"Muay!, can I have a glass of Kobi, please?!" Paw Chee shouts as he stands in the front of her shop, surprising both Muay and Kai Nui. Muay turns to Kai Nui and whispers to him to hide inside the store. Then, she walks out to bring Paw Chee his Kobi. Paw Chee is sitting and reading the newspaper.

"It is so hot today! When it is this hot, I always think of Kobi," Paw Chee drinks the Kobi and is refreshed. Muay is sitting next to Paw Chee, waiting for the right moment to ask him...

"Kai Nui says you have not been at home for many days already. Where have you been?"

"Oh! You didn't know that Harirayo was five days ago?"

Muay is confused because she does not know what 'Harirayo' is.

"แล้ววันฮารีรายอ คืออะไรล่ะเป๊าะจิ๊" หมวยถามด้วยความอยากรู้
"อ๋อ... คำว่าฮารีรายอเป็นภาษามลายูแปลว่า วันแห่งความปิติยินดี
ชาวบ้านมักจะเรียกสั้น ๆ ว่าวันรายอ ในศาสนาอิสลามมีวันรายอปีละสองครั้ง
คือ วันรายอปอซอ กับ วันรายอฮัจยี วันรายอปอซอ เป็นวันสิ้นสุดของเดือนปอซอ
ที่ชาวมุสลิมเขาถือศีลอด และวันรายอฮัจยีเป็นวันที่ชาวมุสลิมไปแสวงบุญที่
นครเมกกะฮ์ ชาวมุสลิมจะเฉลิมฉลองแสดงความปลาบปลื้มยินดีกันในวันรายอ
เข้าใจรียังล่ะหมวย"

"คล้ายวันตรุษจีนใช่มั้ย...เป๊าะจิ๊"

"ก็ไม่เชิงนะ วันตรุษจีนเป็นวันปีใหม่ของจีนไม่ใช่หรือ วันรายอไม่ใช่ วันปีใหม่นะหมวย"

"So what is 'Harirayo', Paw Chee?" Muay asks with interest.
"Oh! 'Harirayo' is a Malayu word for 'the day of happiness'
Villagers often call it 'Rayo day' in short. There are two 'Harirayo'
days in a year for Muslims: RayoPawsaw and RayoHatyi.
RayoPawsaw is the last day of the Pawsaw month and Muslims will
fast on this day. RayoHatyi is the day that Muslims go on pilgrimage
to Mecca. All Muslims celebrate and rejoice on Rayo. Do you
understand, Muay?"

"Is it similar to Chinese New Year, Paw Chee?"

"Not really. Isn't Chinese New Year the beginning of the new year for Chinese people? Rayo is not the beginning of the new year."

"ถ้าเป็นวันตรุษจีนเขามีวันจ่าย วันไหว้ และวันเที่ยว แล้ววันรายอ คนมุสลิม เขาทำอะไรกันบ้างล่ะเป๊าะจิ๊"

"แหม...ช่างซักช่างถามจริง ๆ นะ หมวยนี่ ถ้าเป็นรายอปอซอ ตอนเช้า ต้องทำซากาตก่อน หมวยเข้าใจมั้ย คำว่า ซากาตน่ะ" หมวยส่ายหน้า

"ซากาต คือการให้ทาน ที่บ้านเราใช้วิธีให้ทานเป็นข้าวสาร แจกจ่าย ให้กับคนยากคนจน จะมากจะน้อยก็ขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละคน เหมือนกับ หน้าที่ของเราต้องจ่ายภาษีนั่นแหละคนที่มีรายได้มากก็ต้องจ่ายมาก คนที่มี รายได้น้อยก็จ่ายน้อย" เป็าะจิ๊พยายามเปรียบเทียบให้เข้าใจง่าย ๆ ขณะที่ หมวยนั่งฟังด้วยความสนใจ

"There are three important days in the Chinese New Year, a day of spending, a day of worship, and a day of travel. What about Rayo? What do you do, Paw Chee?"

"Muay, you are very curious! In the morning of RayoPawSaw we do the 'sagat' first. Do you know what 'sagat' is?" Muay shakes her head.

"Sagat' is to offer things to others. In my house, we give rice to the poor, as much as we can afford. We see it as if it is our duty, like paying tax. People with more money will offer more; people with less money will offer less." Paw Chee continues to explain to the inquisitive Muay.

เป็าะจื้อธิบายเรื่องวันรายอต่อ

"หลังจากนั้นก็จะไปร่วมละหมาดที่มัสยิด" เป็าะจิ๊สังเกตเห็นหมวย ทำหน้างง ๆ ก็เดาออกว่าสงสัยอะไร

"สงสัยคำว่าละหมาดใช่มั้ย ละหมาดก็คือการสักการะต่อพระเจ้า ยังไงล่ะ คนมุสลิมทุกคนต้องละหมาดวันละห้าเวลา ในวันรายอก็ต้องร่วม ละหมาดพิเศษที่มัสยิด"

"อ๋อ...เข้าใจแล้ว แล้วที่เขาบอกว่าไปมาหยังล่ะ เหมือนกับไป ละหมาดหรือเปล่า..."

"มาหยังเป็นภาษาใต้ มาจากคำว่า ซมายังในภาษามลายู ส่วน ภาษาไทยเรียกว่าละหมาดหรือนมาซ ก็อย่างเดียวกันนั่นแหละ"

"After that, we go to the Mosque for 'lahmad'." Paw Chee sees that Muay is confused so he explains further.

"You want to know about 'lahmad', right? 'lahmad' is when we pray to Allah. Every Muslim must 'lahmad' five times a day. On 'Rayo' we need to go to the Mosque for 'lahmad'."

"Oh! I understand now. What about 'mayang'? Are they the same?"

"Mayang' is a word in the Southern dialect. It comes from 'smayang' in Malay. In Thai, we call it 'lahmad' or 'nmahs'.

"หลังจากละหมาดเสร็จเขาทำอะไรต่อล่ะเป๊าะจิ๊" หมวยเริ่มสนุกกับการ ฟังเป๊าะจิ๊เล่า

"ละหมาดเสร็จ ก็ต้องนั่งฟังคุตบะฮ์ให้จบก่อน"

"อะไรนะคะ" หมวยสงสัย

"อ๋อ...คุตบะฮ์คือการบรรยายหลักธรรมทางศาสนา ถ้าเป็นวันฮารีรายอ ก็จะบรรยายเกี่ยวกับความสำคัญของวัน รายอว่าเราควรทำอะไรบ้าง"

"อ๋อ...เหมือนที่พ่อแม่ไข่นุ้ยบอกว่า ถ้าไปวัดก็ต้องฟังพระเทศน์ด้วย จึงจะได้บุญ หมวยเข้าใจแล้วล่ะ"

"What do you do after 'lahmad'?" Muay is having fun listening to Paw Chee explain about his religion.

"When we are done with 'lahmad', we must sit and listen to 'kudtbah'."

"What is that?" Muay asks.

"Oh...'kudtbah' is a religious lecture. For 'harirayo' there is a lecture on the importance of the day and how one should act accordingly."

"I see...like when Kai Nui's parents encourage me to listen to the monks' teachings when going to temple in order to receive merit. I understand it now."

"แล้วไม่มีอะไรที่สนุก ๆ ทำบ้างเลยหรือเป๊าะจิ๊" หมวยพยายาม ให้เป๊าะจิ๊เปลี่ยนเรื่องพูด

"มีสิหมวย วันรายอเป็นวันแห่งความปิติยินดี จะมานั่งเศร้าทั้งวัน ได้ยังไงล่ะ หมวยรู้มั้ยว่า ในวันรายอทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะพากันแต่งตัวด้วย เสื้อผ้าชุดใหม่ที่สวยที่สุด"

"ใช่เป๊าะจิ๊ หมวยรู้ค่ะ ก็เห็นทุกปี ผู้ชายใส่เสื้อแขนยาว นุ่งโสร่งหรือ กางเกง และใส่หมวกกะปีเย้าะ หมวยชอบดู ผู้หญิงแต่งตัว ผ้าลายดอก ก็สวย ลายปักก็สวย ยิ่งผ้าคลุมผมด้วยแล้ว ซ้วย สวย วันรายอนี่ มีสีสัน สวยดีนะเป๊าะจิ๊ เขาแต่งตัวสวย ๆ เพื่อไปเที่ยวกันใช่มั้ย"

"Is there anything that you do for fun on that day, Paw Chee?"

"Yes, of course. 'rayo' day is a day of happiness! We wouldn't just mope around all day. Muay, do you know that, during 'rayo', children and adults dress up in their best attire?"

"That's right! I knew that, Paw Chee. I see it every year. The men wear long-sleeved shirts and sarongs or pants and they wear 'kapiyaw' hats. I like to watch them. The women wear beautiful floral patterns with beautiful embroidery and 'veils'. It's very pretty and wonderfully colorful. People get dressed-up to be festive, right?"

"จะบอกว่าไปเที่ยวก็ไม่ถูกนักนะ ที่จริงเขาไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ หรือเยี่ยมเพื่อน เวลาเจอกัน เขาก็จะซลามกัน พร้อมกับทักทายว่า ซลามัตฮารีรายอ ซึ่งแปลว่า สวัสดีวันฮารีรายอ และกล่าวขอมาอัฟ" หมวยรู้ว่าซลาม คือการยื่นมือสัมผัสกัน แต่หมวยก็มีคำถาม

"ขอมาอัฟคืออะไรคะ หมวยไม่เคยได้ยินคำนี้มาก่อนเลย"
"ขอมาอัฟก็คือการขออภัย คนเราอยู่ร่วมกันทั้งปีคงต้องมีการ
กระทบกระทั่งกันบ้าง บางทีถึงขั้นโกรธกันทะเลาะวิวาทกัน พอถึงวันรายอ
ทุกคนจะมาขออภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน"

"It's not quite to be 'festive'. They actually go around and visit the elders or their friends and when they meet each other, they 'salam' and say "salam harirayo," which means happy harirayo and they ask for 'mahuf'.

Muay knows that salam is a hand gesture for greetings but she is still curious.

"What happens when you ask for 'mahuf?' I've never heard of that word before."

"To ask for 'mahuf' means to ask for forgiveness. We have been living together the whole year and there are times when we did not get along. Sometimes we had a disagreement and we fought. On 'rayo', everyone asks each other for forgiveness."

"เป๊าะจิ๊คะ อย่างวันตรุษจีนเขาทำขนมเข่งกัน แล้ววันรายอเขาทำขนมอะไรกัน บ้างมั้ยคะ" พอถามถึงเรื่องขนมหมวยเริ่มหิวขึ้นมาทันที

"แหม เข้าใจถามนะหมวย สงสัยชักหิวแล้วละซี เรื่องขนมของกินนี่นะ เป๊าะจิ๊รู้ เฉพาะในสามจังหวัดภาคใต้เท่านั้นนะ ส่วนใหญ่เขาก็ทำอาหารคาวหวานทั่วไปนั่นแหละ แต่ที่พิเศษก็คือ เขาทำตูป๊ะ"

"ตูป๊ะคืออะไรคะ เป๊าะจิ๊" หมวยถามด้วยความสงสัย

"ตูป๊ะ คือข้าวต้ม ทำจากข้าวเหนียวนึ่งพอสุก ห่อด้วยใบกะพ้อเป็นรูปสาม เหลี่ยมแล้วนึ่งให้สุกอีกทีหนึ่ง เอ...เป๊าะจิ๊คิดว่าหมวยคงเคยกินนะ"

"เคยกินค่ะ หมวยนึกออกแล้ว ไข่นุ้ยเคยเอามาฝาก แต่ที่บ้านไข่นุ้ยเขาเรียกว่า ต้มนะเป๊าะจิ๊"

"ใช่แล้ว ต้มเป็นภาษาใต้ ตูป๊ะเป็นภาษามลายู คนไทยพุทธเขาทำกันในวันสารท เดือนสิบ แต่รสชาติไม่เหมือนกันนะ"

You know, Paw Chee, on Chinese New Year we make 'kanom keng'. Is there anything that you make especially for 'rayo'? Muay gets hungry as the conversation is steered towards desserts.

"hmmm...That's a good question. I bet you are getting hungry. I only know about food and desserts in the three most Southern provinces of Thailand. We just make the usual food and desserts. The one thing that is made especially for the day is 'tupa'.

"What is 'tupa' Paw Chee?

'Tupa' is boiled sticky rice that is steamed just right. The rice is wrapped up in a 'kapaw' leaf into a triangle and is steamed again. I think that you have had it before, Muay."

"Yes, I have. I remember now. Kai Nui brought some for me once. However, at his house, they call it 'tom'.

"That's right. 'Tom' is in Southern dialect, 'tupa' is Malay.

Thai Buddhists make it on 'satr' on the tenth month. But it doesn't taste like ours."

"วันรายอเขาไม่จัดงานให้เด็ก ๆ ได้เล่นสนุก ๆ กันบ้างเลยหรือเป๊าะจิ๊ หมวยจำได้ว่า ตอนอายุเท่าไข่นุ้ย เตี่ยเคยพาไปเที่ยวงานตรุษจีนทุกปี ได้เล่น ม้าหมุน ได้ขึ้นชิงช้าสวรรค์ สนุกมากเลย"

เป๊าะจิ๊ อธิบายเพิ่มเติม "ในวันรายอ บางหมู่บ้านก็จัดกิจกรรมให้เด็ก ๆ ได้เล่นสนุกเหมือนกัน มีการแข่งกีฬา แลกของขวัญ และ กิจกรรมบนเวที เยอะแยะ"

"Are there any festivities for children on 'rayo', Paw Chee?" I remember when I was Kai Nui's age, my father would take me to the Chinese New Year Festival every year and I got to play on the carousel and Ferris wheel. I had so much fun!"

Paw Chee explains further. "During 'rayo', some villages organize fun activities for children. There are sports competitions and gift exchanges and also many performances on stage."

"แล้ววันที่ผ่านมาน่ะเป็นรายอไหนล่ะเป๊าะจิ๊" หมวยนึกขึ้นมา ได้ว่าเป๊าะจิ๊บอกว่าที่หายหน้าไปเพราะเป็นวันรายอ

"เป็นวันรายอฮัจยีไง อ้อ...เป๊าะจิ๊ลีมเล่าว่า วันรายอที่ผ่านมานี้ คนมุสลิมเขาทำกูรบานด้วย"

"กูรบานคืออะไรคะ" หมวยสงสัยอีกแล้ว

"กูรบานคือการเชือดสัตว์ เช่น วัว แพะ แกะ เพื่อเอาเนื้อมา แจกจ่ายให้คนจน การกูรบานเป็นการเสียสละสัตว์ที่เราเป็นเจ้าของ ต้องเลือกตัวที่ดีที่สุดด้วยนะ อย่างเช่นเป๊าะจิ๊เลี้ยงแพะ ก็ต้องเลือกแพะ ตัวที่สวยและดีที่สุดมาเชือดเพื่อเอาเนื้อมาแจกเป็นทาน"

ไข่นุ้ยซึ่งหลบอยู่หลังร้านได้ยินเสียงเป๊าะจิ๊พูดว่า เชือดแพะเพื่อ เอาเนื้อมาแจก ทำให้นึกถึงเจ้าแพะน้อยที่หายไปขึ้นมาทันที

"Paw Chee, what kind of 'rayo' was the one that has just passed? Muay remembers that Paw Chee has just returned from attending a 'rayo'

"It was 'rayohatyi'. Oh! I forgot to tell you that on the 'rayo' that has just passed, we Muslims just did a 'kurban'."

"What is a 'kurban'? Muay asks curiously.

"Kurban' is an animal sacrifice, such as sacrifice of cows, goats, and sheep. We take their meat and distribute it to the poor. 'kurban' is sacrifice of one of your own animals. We must pick the best one. I have goats so I had to pick the best looking goat to sacrifice and distribute to the poor."

Kai Nui, who is hiding at the back of the store, hears Paw Chee talk about sacrificing his goat to distribute its meat and suddenly thinks of his kid.

หมวยก็คิดเหมือนไข่นุ้ย จึงตัดสินใจถามเรื่องเจ้าแพะน้อย "หมวยอยากรู้เรื่องแพะต่อนะเป๊าะจิ๊ คือว่า..."

"พอแล้วหมวย เป๊าะจิ๊คุยเพลิน...ลืมไปว่าวันนี้วันศุกร์ เป๊าะจิ๊ต้อง รีบไปละหมาดที่มัสยิดเอาไว้ค่อยคุยต่อวันหลังนะ" เป๊าะจิ๊วางเงินค่าโกป็ ให้หมวยแล้วเดินออกจากร้านไป

Muay is thinking the same thing as Kai Nui so she asks Paw Chee about the kid.

"I want to know more about the goat. So..."

"That's enough Muay. I think that I've been talking too much. I forgot that today is Friday. I need to go back to the 'mosque' for 'lahmad'. We'll talk about it another day, okay?"

Paw Chee puts the money for the 'kobi' on the table and walks out of the shop.

"โฮ...โฮ...เจ้าแพะน้อยของไข่นุ้ยถูกฆ่าตายแล้ว" หมวยกอดปลอบใจไข่นุ้ย

"Oh no!...Oh no!... My kid has been killed!"

Muay takes Kai Nui in her arms and tries to console him.

อุทยานการเรียนรู้

หลายวันผ่านไป เป๊าะจิ๊มานั่งจิบน้ำโกปี สังเกตเห็นความผิดปกติของหมวย และไข่นุ้ยไม่ทักไม่ทายเหมือนเคย จนน่าสงสัย ในที่สุดเป๊าะจิ๊ทนไม่ไหวจึงถาม

"นี่หมวย พวกเอ็งเป็นอะไรไป เจ้าไข่นุ้ยอีกคน ไม่พูดไม่จา มองเป๊าะจิ๊ เหมือนคนไม่รู้จัก มันเรื่องอะไรกัน...ฮึ"

"เป๊าะจิ๊ใจร้าย" ไข่นุ้ยเริ่มต้นด้วยความโกรธ

"ใช่...เป๊าะจิ๊ ใจร้ายที่สุด" หมวยเสริม

"อะไรกัน พวกเอ็งพูดอะไรกัน เป๊าะจิ๊ไม่เข้าใจ"

"เป๊าะจิ๊ฆ่าเจ้าแพะน้อย" ไข่นุ้ยพูดด้วยเสียงสั่นเครือน้ำตาคลอ แล้ววิ่งออกจากร้านไป

"มันตายแล้วใช่ไหม เป๊าะจิ๊" หมวยพูดด้วยเสียงสั่นเครือน้ำตาคลอ แล้วเดินเข้าร้านไป

Many days have passed and Paw Chee is sipping 'kobi' at Muay's shop. He notices that Muay and Kai Nui are acting strangely. He is wonders about why they are not as friendly as they usually are and so he asks:

"Hey, Muay, what's going on with you guys? And why is Kai Nui ignoring me and treating my like a stranger. What is it?"

"Paw Chee, you are a cruel man!" Kai Nui screams at him angrily.

"What do you mean? I don't know what you are talking about."

"You killed the little kid!" Kai Nui says, his voice breaks and he is about to cry. He runs out of the shop.

"The kid is dead, right, Paw Chee?" Muay asks as her voice breaks and she also walks out of the shop.

วันรุ่งขึ้น

"มีใครอยู่ไหม"

เป๊าะจิ๊แกล้งร้องเรียกที่หน้าร้าน ทั้ง ๆ ที่เห็นหมวยและไข่นุ้ยนั่งอยู่ในร้าน ด้วยกัน ทั้งสองคนยังทำท่างอนเป๊าะจิ๊ไม่หาย

"เออ...อยู่กันทั้งสองคนเลย เป็นไงหมวย แล้วเจ้าไข่นุ้ยล่ะสบายดีไหม" หมวยและไข่นุ้ยหันหลังไม่ยอมมองหน้า ไม่ยอมพูดยอมจา

"เอ...ไม่มีใครพูดกับเป็าะจิ๊สักคน...ทำไงดีนะ เจ้าแพะน้อย...อย่างนั้น เรากลับบ้านกันดีกว่านะ"

The next day.

"Is there anyone here?"

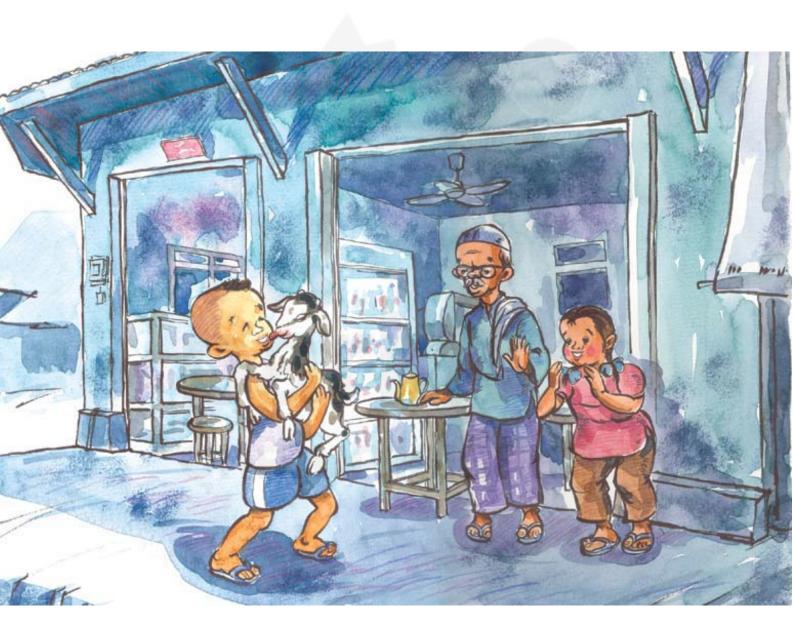
Paw Chee jokingly yells at the front of the shop despite having seen Muay and Kai Nui inside. The two are still upset at Paw Chee.

"Oh!.. you both are here. How are you, Muay? And you, Kai Nui?"

Muay and Kai Nui turn their backs on him, not making eye contact with Paw Chee. They refuse to answer him.

"Hmmm... no one is talking to me. What shall I do, little kid? Shall we both go home now?

"เจ้าแพะน้อย" ไข่นุ้ยร้องเสียงหลงด้วยความดีใจเมื่อเห็นเจ้าแพะน้อย กำลังกระโดดอยู่ข้างเป็าะจิ๊

"แบะ... แบะ..." เสียงเจ้าแพะน้อย ร้องทักไข่นุ้ย ไข่นุ้ยวิ่งไปอุ้ม แพะน้อยทันที หมวยวิ่งตามไปติด ๆ ทั้งหมวยและไข่นุ้ยกอดเจ้าแพะน้อยด้วย ความคิดถึง

"เจ้าแพะน้อยหายไปไหนมา ไข่นุ้ยกับเจ็หมวยคิดถึงมาก ๆ เลย" หมวยหันมามองหน้าเป็าะจิ๊

"ทางจังหวัดมาขอตัว แม่เจ้าแพะน้อยไปออกงานหลักเมือง เห็นว่า รูปร่างดี อ้วนท้วนสมบูรณ์เป็นแม่แพะตัวอย่าง นี่คงเป็นเพราะกินกล้วย ของเอ็งมั้ง" เป๊าะจิ๊อมยิ้ม

"Little kid!" Kai Nui shouts with delight when he sees the little kid jumping around behind Paw Chee.

"Baaae Baae"...The little kid greets Kai Nui. Kai Nui runs to the little kid and takes him in his arms. Muay runs to the little kid too and they both hug it tightly.

"Where have you been, little kid? Kai Nui and I have missed you so much!" Muay turns to Paw Chee.

"The provincial authorities asked for him. His mother went to a ceremony of the city and they saw that she was a beautiful goat, well fed, a model mother goat. It's probably because she has eaten your bananas, Muay." Paw Chee smiles.

"หมวยคิดว่าเป๊าะจิ๊เอาเจ้าแพะน้อยไปฆ่าในวันฮารีรายอเสียแล้ว สงสารไข่นุ้ย ร้องไห้ทุกครั้งเมื่อพูดถึงเจ้าแพะน้อย"

"เฮ้ย เป๊าะจิ๊ทำยังงั้นไม่ได้หรอก เจ้าแพะน้อยยังเป็นลูกแพะ ศาสนา เขาห้ามไม่ให้ฆ่าลูกสัตว์มาทำอาหาร"

เป็าะจิ๊หันมาทางไข่นุ้ยที่กำลังกอดลูกแพะไม่ยอมห่าง

"ตอนนี้เจ้าแพะน้อยหย่านมแม่แล้ว เป๊าะจิ๊จะยกเจ้าแพะน้อยให้เอ็ง เลี้ยง เอาไหมไข่นุ้ย"

"เอาซี...เป๊าะจิ๊ ให้จริง ๆ นะ ขอบคุณมากครับ เป๊าะจิ๊ใจดีที่สุดใน โลกเลย" ไข่นุ้ยวิ่งไปกอดขาเป๊าะจิ๊ด้วยความยินด

"เฮ้... เบา ๆ เดี๋ยวผ้าโสร่งเป๊าะจิ๊หลุด" ทุกคนหัวเราะพร้อม ๆ กัน

"I thought that you have sacrificed the little goat on 'harirayo' so I felt so bad for Kai Nui. He wept each time he spoke of that little kid."

"Hey! I could never do that, It is still a baby. My religion does not permit us sacrifice baby animals for food."

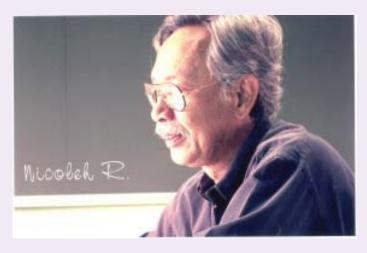
Paw Chee turns to Kai Nui who refuses to let go of the little kid.

"Now the little kid is weaned off of its mother. I'm giving it to you to take care of. Would you like that?"

"Of course! Are you really giving it to me? Thank you so much! You are the most generous person in the world!" Kai Nui runs over to Paw Chee and give him a big hug.

"Easy there! My sarong will fall off!" The three join each other in laughter.

เรื่องและภาพประกอบ ผศ. นิคอเละ ระเด่นอาหมัด

ตำแหน่ง : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8 ภาควิชาศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

- อาจารย์สอนศิลปะที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ทำงานศิลปะอย่างต่อเนื่องจนได้รับเกียรติประกาศเป็นศิลปินดีเด่น สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ปี พ.ศ. 2544 มีความถนัดพิเศษทางด้านการวาดภาพทิวทัศน์แนวอิมเพรสชั่นนิสต์
- มีผลงานการ์ตูนการเมือง ทั้งในหนังสือพิมพ์รายวันไทยแลนด์ และหนังสือรายสัปดาห์ปฏิญญา
- นักเขียนเรื่องลั้น ตีพิมพ์ลงในสตรีสารหลายเรื่อง นามปากกา "พู่กันจีน"
- นักเขียนในคอลัมน์บันทึกด้วยปลายพู่กันในวารสารภาคใต้ธุรกิจรายสัปดาห์
- มีผลงานวิชาการทฤษฎีจิตรกรรมซึ่งเป็นหนังสืออ่านของนักศึกษาศิลปะในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ
- ปัจจุบันเป็นหนึ่งในศิลปินที่ถูกเสนอชื่อเป็นศิลปินแห่งชาติ

ไข่นุ้ยกับแพะน้อยในวันฮารีรายอ

สมุดภาพนิทานพื้นบ้าน - ภาคใต้ 2 ภาษา (ไทย-อังกฤษ) เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-974-88236-9-0

ผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษาคณะบรรณาธิการ

ศ. สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์รศ. ประพนธ์ เรื่องณรงค์

คณะบรรณาธิการอำนวยการ

ดร. สิริกร มณีรินทร์ นางทัศนัย วงศ์พิเศษกุล นางสาวเฉียดฉัตรโฉม ปริพนธ์พจนพิสุทธิ์ นายวัฒนชัย วินิจจะกูล นางสาวนันธนา เจริญภักดี

คณะบรรณาธิการดำเนินงาน

ผศ.ดร. ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ รศ. สุกัญญา สุจฉายา นายเรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป นายณัฐพร ศรีมุกด์

เรื่องและภาพ

ผศ. นิคอเละ ระเด่นอาหมัด

แปล : วิศรา วิจิตรวาทกร, วริตตา ศรีรัตนา ออกแบบรูปเล่ม-จัดพิมพ์ และจัดจำหน่าย

บริษัท แปลน ฟอร์ คิดส์ จำกัด โทรศัพท์ 0-2591-8033 โทรสาร 0-2954-5350

พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2550 จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม ราคา 135 บาท

เจ้าของโครงการ

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (สอร.)

TK
park
ลังกัดสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
ส่วนบริการ อาคารเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 8 Dazzle Zone
โทรศัพท์ 0-2257-4300 โทรสาร ต่อ 125
ส่วนสำนักงาน 999/9 อาคารสำนักงานเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 17 ถนนพระราม 1
โทรศัพท์ 0-2264-5963-65 โทรสาร 0-2264-5966

www.tkpark.or.th

โครงการสมุดภาพนิทานพื้นบ้าน มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก โทรศัพท์ 0-2805-0202 โทรสาร 0-2805-1308 www.thaibby.in.th

ี เปิดโลกกว้างแห่งการเรียนรู้ บนรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ส่วนภูมิภาค คือ ภารกิจสำคัญประการหนึ่งของ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ โดยถ่ายทอดบทเรียนการจัดการการเรียนรู้ภายใต้บริบท วัฒนธรรม และความสนใจที่สอดคล้องกันของคนในท้องถิ่น เพื่อกระจายโอกาสให้เด็ก และเยาวชนไทยสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

สมุดภาพนิทานพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานเพื่อจัดตั้ง อุทยานการเรียนรู้ส่วนภูมิภาค โดยสร้างเนื้อหาสาระในรูปแบบที่เด็กและเยาวชนสนใจ ซึ่งสามารถสื่อให้เห็นความเป็นตัวของตัวเอง ได้รับรู้ถึงความหลากหลายทาง วัฒนธรรมอันล้ำค่าในท้องทิ่น รวมทั้งการรักษาและสืบทอดบนต์เสน่ห์แห่งนิทานพื้นบ้าน

www.tkpark.or.th

นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าที่มีทั้งสาระ ความสนุกสนาน และจินตนาการ
สืบทอดกันมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำลึก มีความหมายต่อการเชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม
การดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ
เรื่องเล่าเฉพาะท้องถิ่น แต่สาระที่แฝงอยู่คือคติสอนใจ
ซึ่งเป็นความรู้สากลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกหนแห่ง

